

NÉMETH MIKLÓS ATTILA

A Magyar Rádió utolsó éve

Itüntetett helyzetbe kerültem: a Bródy Sándor utcai épületbe csak az alelnök vagy az elnök személyes engedélyével léphetek be! Ennek megszerzése fölöttébb bonyolult, ráadásul – bár a mostani vezetéstől nem szokatlan – mégis nehezen viselhetően megalázó. Így aztán, ha csak lehet, nem élek a lehetőséggel. Lisztán vagyunk, mi, a nemkívánatosak, de fogalmam nem lehet arról, hogy kiket szedtek még lajstromba, mert a névsor titkos – mondta a hölgy a telefonban, amikor arról faggatott, hogy mi lenne a látogatásom célja? A Magyar Rádió elnöke számára ugyanis annyira fontos vagyok még távoztomban is, hogy neki mindenképpen tudnia kell, hogy mi a célom abban az épületben, amelyben kis híján harminc esztendeig szolgáltam. Szolgáltam a közt, még akkor is, ha a rendszerváltoztatás hatodik évében megalkotott médiatörvény érdemben nem határozza meg a közszolgálat szakmai, emberi és pénzügyi feltételrendszerét!

De miért is tenné, amikor a szabályozás célja nem az volt, hogy a mértékadó országos, sőt nemzeti rádió létrejöjjön, hanem az volt az MSZP és az SZDSZ elsődleges és legfőbb szándéka, hogy előnyöket teremtsen a profitérdekelt kereskedelmi rádiók és televíziók szabados műsorprogrammal történő magyarországi betörésének, zöldmezős beruházásának, végül gátlástalan térnyerésének.

Egyértelmű volt a szándék a Kárpát-medencei magyarság nemzeti főadójával szemben is. Programmá lett a Kossuth Rádió ellehetetlenítése. Ezt, az évtized első felében az elnöki székbe került szocialista jelölt a pályázatában is megfogalmazta. A Kossuth Rádió hegemoniájának megszüntetéséért dolgozott.

Amikor 1996-ban az ellenzék elfogadta a kormánypárttá lett legkisebbik politikai tömörülés törvényjavaslatát, olyan helyzetet teremtett Magyarországon, amely példátlan a világon. Miközben folyamatosan a BBC műsorkészítési elveit hangsúlyozta mindenki, a hazai sajtópiacot maga alá gyűrő globális tőke számára szabad prédává lett a tájékozatlan magyar választópolgár. Ahelyett, hogy technikailag a fogyasztókért való küzdelemre kényszerítették volna az üzleti médiát, átengedték neki a nézők által legkönnyebben elérhető földi sugárzású frekvenciát, megosztva azt két csatorna között úgy, hogy teljes értékű, az egész országot lefedő eszközzé építették ki a rendszert, az adófizetők pénzéből. A rádióval pedig, egyszerűen úgy bántak el, hogy a legfontosabbat, a Kossuth adó programját nem sugározták a legkorszerűbb, a legtisztább hangzást adó frekvencián, az FM sávban. Ennek köszönhetően megállapítható, hogy a huszonévesek és a harmincasok korosztálya sohasem kapcsolja ki a Nemzeti Főadót.

Ugyanis sohasem kapcsolta be.

A fiatalok rádióhallgatási szokásait meg sem próbálhatta követni vagy éppen alakítani a legnagyobb hatású adó, hiszen a középhullámú sugárzás élvezhetetlenné tette a zenét, amelyet a fiatalok saját eszközeiken már hi-fi minőségben, teljes térhatással, a koncertpódiumokat saját szobájukba varázsolva hallgattak.

Miért is nem a Kossuth kapta a közszolgálatnak megítélt két FM frekvencia egyikét? Talán azért, mert így a műsorkészítési elvek különösebb megváltoztatása, célirányos alakítása nélkül lehetett elérni, hogy a rendszerváltás éveiben eszmélő vagy az akkor és az az után születő korosztályok még mielőtt tájékozódhattak volna mindarról, ami velük és körülöttük történik, immunissá váljanak az országban zajló folyamatokkal szemben, és még mielőtt kialakulhatna a véleményalkotási, véleményformálási képességük, konzumidiótákká legyenek, vagy egyszerűen csak akként viselkedjenek.

Mondhatja erre bárki, hogy ott volt a Petőfi adó, amely megkapta az általam most reklamált, korszerű frekvenciát! Megkapta, de nem a teljes lefedettséggel és úgy, hogy közben megfosztották a középhullámú hallgatóságától! Vagyis adóközze-tenként változott, hogy melyik hullámon kell keresgélni a Petőfi adását FM-en, miközben a legtöbb hallgató rádiókészüléke technikailag nem érte el a programot, mert középhullámú és úgynevezett „keleti URH-s” vevője volt. A középhullámon való műsorhallgatás közben lassacskán átállt volna az FM-re, hiszen a piacon megjelentek a „nyugati normás” készülékek. Ám a középhullám „megvonásával”, amire az FM sávot fogni képes rádiója lett a Petőfi közönségnek, addigra a kereskedelmi adók előtérbe „nyomulása” bárkit megakadályozhatott abban, hogy az egykoron kedves, a Kossuthnál könnyedebb, szórakoztató programot nyújtó Petőfi után menjen.

Hogy mindeközben műsorpoltikailag lehetett-e az adó kínálatát a „Család rádiójának” nevezni, és megcélozni azt, hogy a prózai és a zenei kínálat egyaránt elérje a nagymamákat és az unokákat, utólag könnyen utópisztikusnak nevezhető.

A közszolgálati Magyar Rádió harmadik, legfiatalabba adója is hozzájutott az akkor legkorszerűbbnek nevezett FM hullámsávhoz! A rosszindulatúak azt állították, hogy ezzel néhány százezer embernek energiát takarított meg az intézmény! Ennyinek nem kellett bekapcsolnia a saját lemez- vagy CD-lejátszóját, magnetofonját. Ezzel arra a folyamatosan hangoztatott véleményre kívánok utalni, amely szerint luxus fönntartani ennyi ember számára egy teljes programot. Hogy ez védhető álláspont-e, arra álljon itt a közszolgálatosság néhány alappillére. Hiszen a közszolgálatosság egyik nagyon fontos eleme, hogy nem a hallgatottsági adatokat vizsgálja, hanem kijelöli az ellátandó célt, és annak rendeli alá műsorpoltikáját. Ehhez teremti meg a szükséges pénzt! Már amennyiben létező elvekről lenne szó a magyarországi tájékoztatáspolitikában.

Nem feledkezhetünk meg még két történetről, amelyeknek felemás következménye a Magyar Rádió gazdasági formája és a reklámpiaci (előnytelen) küzdelemre való kötelezése.

A Petőfitől „elvelt” középhullámon „kereskedelmi” adót működtetett jó ideig a közrádió (Calypso). Ha az elektronikus magyar médiumok történetét vizsgálja

majd valaki, érdekes lesz belepillantania eme csatorna számláiba. Mert bár technikailag a Magyar Rádió stúdiójából, az intézmény eszközrendszerének használatával készült a műsor, az egyértelműen reklámelemek elhangzását követően nem jutott mindig bevételhez a „gazda”, illetve, ha keletkezett is bevétel, akkor sem mindig a „gazda” bankszámláját gazdagította.

A másik a Danubius Rádió, amely alapításában is az intézményé volt, mint az első kereskedelmi műsort sugárzó magyar rádióállomás! A törvényi szabályozást követően ezt el kellett adnia a Magyar Rádiónak, hiszen közszolgáltatást ellátó szervezet nem tarthatott fenn kereskedelmi adót! Az eladásra kötelezett Magyar Rádió sohasem kapta meg a Danubiusra megállapított teljes vételárát! Ez azért fontos, mert ettől és emiatt ingott meg először pénzügyileg az MR. A vételár pótolta volna az intézmény költségvetésből kapott pénzét, kiegészítve azt a működéshez szükséges keret szintjéig!

Az már szinte természetes, hogy sem a Médiatörvény, sem pedig semmiféle más jogszabály vagy rendelet soha meg nem határozta a Közszolgálati Rádió feladatait, így értelemszerűen sohasem rendelhetett ehhez senki költséget!

Márpedig e nélkül, sehol a világon el nem képzelhető az ilyen szintű feladatok ellátása!

Fontos megjegyezni ezen a ponton néhány, látszólag a Magyar Rádió elmúlt egy évének történéseitől távol eső, de valójába mégis azzal szorosan összefüggő eseményt. Annál is inkább, mert az intézmény „bekebelezésének” utolsó fázisa volt az a demagógia, amely választási programmá tette az úgynevezett „előfizetési díj” eltörlését egy olyan időszakban, amikor jószerivel azt már senki sem szedte be a Kedves Hallgatóktól! A Kedves Hallgatók pedig, Tájékozatlan Választóként azt hitték el magukkal, hogy a kommunisták utódpartja mostantól majd ingyen adja nekik az erre az időszakra már milliós fogyasztói réteget maguk mögött tudható „Valóságokat”, „Sztárcsinálókat” vagy éppen a sorozatos „Vészhelyzeteket”. Vagyis csupa olyan programot, amely nem segítette őket a helyes pártválasztásban, a pártpropaganda agymosó tevékenységének leleplezésében, a tisztánlátásban, a választásokon való helyes döntésben.

És ez így volt jól!

Amikor a megtévedt nézők és hallgatók a választásokat követően is kellett, hogy fizessenek a kábelszolgáltatók csatornaleosztásáért, lassacskán kijózanodtak. Ám akkor már bedobták a cédulát az urnába. A másnapos tisztánlátás pedig csak a fejfájásérzetet erősíti! De erre a kortes pálinkától egykoron kábultak is mindig csak utólag jöttek rá.

Viszont a választók „megvezetésén” túl még az is bekövetkezett, hogy a költségvetésből pótlendő előfizetési tétellel kedvére játszhatott a kormánykoalíció. Ha jól szolgálta a kormánypropagandát az adott intézmény, akkor könnyen belekeült a működéshez szükséges tétel a költségvetésbe, ha nem, akkor jöttek a trükközések.

Elbújtatták a pénzt valamelyik nagyobb tételben, vagy egyszerűen nem „állították be” azt a kiadási oldalon, bizonytalanságban tartva ezzel a közszolgálati intéz-

mény dolgozóit! A bizonytalan műsorvezetőnek pedig megremeg a hangja, a bizonytalan szerkesztő meg telefonál, hogy megtudja, az adott eseményt földolgozza-e a műsorában, vagy sem? Így lehetett sokakban megingatni a szakmaiságot olyan pénzügyi manipulációkkal, amelyekről a hallgatóság azt gondolhatta, hogy az ő érdekeit szolgálja.

A kereskedelmi csatornába dőlt a pénz! A közszolgálat reklámszervezői – telefonszamos noteszükkel együtt – átmentek a kereskedelmi adókhoz. Ezeken a helyeken sokkal magasabb bért fizettek az újságíróknak is, mint a Közszolgálati Rádióban.

A pénz rögtön a szakmaiság mércéjévé vált! Akit jól megfizettek, az jó szakember lett, akit pedig, nem fizettek meg, az volt a rossz. Az volt a lekicsinylett, lenézett közszolgálati.

A minőséget a bankszámláról lehetett leolvasni.

A nagy hallgatói és nézői számok miatt ezeket a műsorokat akarták már maguk számára a politikusok is, akik valójában sohasem törekedtek a széles körű és tárgyilagos, pártatlan és gyors tájékoztatás feltételeinek a megteremtésére. Nekik zenegépre van szükségük. Olyan automatára, amely akkor és annak zenél, aki az érmét a gépbe dobta. És azt a nótát fújja, amelynek a gombját megnyomták. Újabb pénzért újra zenél. Ha kell, akár ugyanazt is többször. Ám, ha a pénzdobáló úgy dönt, akár évekig is hallgat a lejátszó.

A politikai erők mindig és minden áron a saját pártjuk és a saját személyük propagandájával voltak és vannak elfoglalva. Egymásra licitálva törekedtek a kétes hírű, ámde nagy nézettségű kereskedelmi műsorokba, ezzel is zavart okozva azok fejében, akik még valamennyire bíztak és hittek a közszolgálati médiumok hitelességében. Ebben a közegben saját belső meggyőződését követve teremtette meg a hallgatók előtti hitelét a Kossuth Rádió közszolgálatra fölesküdtöt csapata az elmúlt években. Kibőjtölte azt az időszakot, amikor viccet lehetett csinálni államiságunk millenniumából, a kereszténység kétezer esztendő évfordulójából. Amikor a magyar nemzetről gondolkodókat, a népünk múltját feltárókat nacionalizmussal vádolták, vagy legjobb esetben csak magyarkodónak nevezték! A következetes műsorszolgáltatással a közszolgálati rádiózás emblematikussá lett személyiségei elnyerték a Kedves Hallgatók százezreinek, millióinak bizalmát a szakma lefitymáló megjegyzései ellenére.

Tíz év kereskedelmi rádiózás után a közönség is kezdte megenni az üres, csak önmagáért való, mocskolódo és trágár szavakat sem megvető, a Dob utcai kántorokat megszégyenítő hanghordozással „észt osztó” médiasztárokat. Egyre többen keresték a kiegyensúlyozott, mértékkel tájékoztató, így mértéket adó, mértékadó megszólalókat.

Ez nem volt benne a pártok tervében!

Ezért kellett cselekedniük a Bródy Sándor utcában, meg talán azért is, mert a főváros legértékesebb telkén állnak a Magyar Rádió Zrt. épületei. A feladatra kiszemeltek maguknak egy olyan embert, akivel végrehajthatják a hallgatók bizalmát élvező, nagy hatású közszolgálati műsorvezetők, szerkesztők elhallgatta-

tását, és talán még az épület feladására, eladására is rá lehet venni a rádiózás-hoz szakmailag nem értő, így tehát a méiszárlást szenvtelenül elvégezni képes személyt.

Az akciót a legalságosabb módon a gazdaságosság jelszava mögé bújtatták, amikor is ismétlem, soha senki ki nem számolta, hogy a közszolgálat feladatainak el-látására mennyi pénzre, hány és milyen képzettségű újságíróra, miféle technikai háttérre volna szüksége például a Magyar Rádiónak.

A kuratóriumi elnökségben üldögélő pártbábok már az első körben megszavaz-ták maguknak a kiszemelt embert, ám akkor a civil kuratórium civil kurázsija át-húzza a számításukat. De az ördögi terv megvalósításáról nem mondtak le. Addig színészkedtek a nyilvánosság számára, míg le nem nyomták az újabb összetételű civil kuratórium torkán a döntést, amelynek formaiságára még annyira sem ügyel-tek, hogy legalább új pályázatot írtak volna a közben a két alelnök által anyagi-lag és erkölcsileg is megrendített MR új helyzetére való tekintettel.

Ezen aprósággal sem bajlódtak.

Az új elnök – miután élvezzi a kormánykoalíció pártjainak teljes körű bizalmát – meg is kapta a végkielégítésekhez szükséges költségkeretet. Tevékenységéhez pe-dig azt a politikai támogatást, amelynek köszönhetően több száz, az elmúlt évtize-dekben a közszolgálatban bizonyított munkatárs utcára rakását kíséri néma és egyetértő csönd valamennyi parlamenti párt részéről. Egyedül a jelenlegi elnököt meg nem szavazó Kereszténydemokraták ágálnak néha, de csupán a súlyuknak megfelelő csekélyke eredménnyel.

A jegyzet nem rádiós műfaj! – jelentett be, és ki, tavaly augusztusban a köz-szolgálati rádió „szakmai” irányítója! Nos, aki ilyet mond, az valójában a vakok bátorságával közlekedik a sötét erdőben! Vagyis nem ért a rádiózáshoz!

Amikor e sorok írója – aki a reggeli krónikában elhangzó írásainak fölolvásával nagy népszerűsége tett szert a hallgatók körében – arra biztatta szerkesztőtársait, hogy közösen lépjenek föl e szakmaiatlan intézkedés ellen, nem talált támogatókra. Az ak-kor már egyértelmű egzisztenciális veszély megbénította a szakembert a családapák-ban, a munkahelyüket féltő férjekben, feleségekben, a gyermekeiket egyedül nevelő anyákban...

Bent járt már az elefánt a porcelánboltban, és nemcsak az ormányával levert heren-dik kerültek véglegesen veszélybe, hanem már az is látható volt, hogy a maradék nip-peket is cserepekké zúzza kéjes örömeiben fickándoó farkával.

A magyarul szépen beszélő, kellemes orgánumú műsorvezetők lekerültek az adóról, és helyükre az írni sem tudó, nemhogy azt fölolvadni képes egykori *Ma-gyar Hírlap*os haveri kör lepte el a hírműsorok folyosóit. Egyik másik megszólaló önmaga karikatúrája.

Mindeközben bérfeszültséget teremtett, hogy a bent levők fizetésének többszö-röséért érkeztek az önbizalommal telt új munkatársak, akiknek a szakértelme azo-nos nívón mozgott az elnök imént fölvázolt szakértelmével.

De hát emberünk főszerkesztő helyettese volt egykoron annak az újságnak, amelynek jószerivel az egész csapatát átmenekítette a Bródy Sándor utcába.

E sorok írója tehát tavaly augusztusban már nem olvashatta jegyzeteit. Az augusztus 20-ai 5 halálos áldozatot követelő tűzijáték után pedig, a felelősség kérdésért firtatva a „Háttér” című műsorban, kivívta azt a figyelmet, hogy az esti beszélgetés rövidített változatát maga a rádió első embere tiltotta ki az adásból, és tiltotta el a szerkesztőt a mindenféle megszólalástól egy teljes hétre. Majd a büntetés leteltekor – műsorkészítés közben – megüzente, hogy a tiltás végleges.

Hogy sem akkor, sem több hónapon át nem fogadott személyes beszélgetésre, de még csak a megkeresésemre, az iktatott levelemre sem válaszolt, emiatt azt gondolom, hogy nem én tartozom magyarázattal...

Elérkezett szeptember közepe és a motoros futár. Vasárnap délután volt. Tehát teljesen „életszerű”, hogy a Rádió épületében várta őt egészen véletlenül az Aktuális műsorokért felelős főszerkesztő! Vagy mégis adjunk esélyt a véletlennek? Majd bekövetkezik az abszurd operett!

A Kossuth Rádió az aznap délutáni híradásában közli, hogy milyen hanganyag is került a birtokába! Majd annak eredetét nem vizsgálva, az anyagot önhatalmulag vágva, leforgatja Gyurcsány Ferenc hónapokkal korábban rögzített – teljes terjedelmében akkor még általunk nem ismert – beszédének szerkesztett változatát!

Ha Magyarországon törvényszintű szabályai vannak a közszolgálati rádiózásnak, már nem úgy hívnák az elnököt az MR élén, mint ahogy! Igaz, az Aktuális szerkesztőséget már nem az egykori „kazettaátvevő” irányítja. A tényen senki sem lepődött meg, hiszen azt, hogy alkalmatlan, nem a motoros futár vette észre először.

És most érdekes csak igazán, hogy mint a Magyar Rádió egykori főmunkatársa, kb. negyvened magammal, ki vagyok tiltva az épületből. Illetve csak elnöki vagy alelnöki engedéllyel léphetek abba az intézménybe, amelybe bármelyik tegnapi fölvetett gyakornok beléptetheti az utcán percekkel azelőtt összeszedett ismerősét.

Tavaly szeptemberben csak rendőri egyenruha kellett, és úgy járhatott be bárki a közszolgálati Magyar Rádióba 17-e után, hogy még a beléptető rendszer sem regisztrálta. A rendészek kinyitották középen a vasrácsot, és a forradalmárok által 50 éve ostromolt kapu sarkig tárult az állig felfegyverzett több teherautónyi rendőr előtt.

Bennünket védtek. A műsorkészítők biztonságára ügyeltek az elnök utólagos körlevele szerint, amelyben köszönte a türelmünket. Arról persze nem szólt, hogy miért vezették át a szobámon a szerkesztőségi folyosó tűzcsapjáról a több tíz méteres tűzoltó tömlőt, amelynek a végén a sugárcső az ablakomból kilógva vízágyúként meredt az arra járókra, a Bródy és a Szentkirályi utca sarkán?

Napokon át a főszerkesztőségen működött a rendőrség operatív törzse, az udvaron pedig vérüket hullajtották a körúton összefogdosott fiatalok, akiket a közszolgálati Magyar Rádió udvarán igyekeztek jobb belátásra téríteni a valószínűleg ezzel is a műsorkészítők biztonságát szavatoló aranyos kis rendőrbácsik. Nem volt humánusabb az sem, ahogyan a rendőrség több hetes bekvártélyozását követően velünk, műsorkészítőkkal bánt el immáron az elnök és martalóc csapata.

Történetek hosszú sorát írhatnám ide, hogy miként aláztak meg fél évszázada a rádiót meghatározó személyiségeket, de ehelyett ide másolom Cs. Kádár Péter, az éhségstrájkot kezdett kirúgott – bocsánat – csoportosan leépített rádiós nyílt levelének részletét.

„...du. 4 körül Kemencei telefonált, hogy ráérnék-e beszélgetni vele. Mondtam, persze. Nyitva volt az ajtaja, hát látom ám, hogy ott van Mészáros alelnök, a Medve Zsuzsa jogász és Kemencei. Mondtam, bocsí, mindjárt jövök vissza, mentem a filctollaimért, mert tudtam, hogy helyesírási hibák vannak a felmondó iratban. Na, erre utánam rohant Mészáros, és két emeleten át, kergetőztünk. Hiába mondtam, hogy nyugi! Én betartom, amit mondok. Vissza is mentem, Kemencei mondta, hogy üljek le. Nem ültem le, erre mondta, hogy vegyem át a felmondó levelemet, és hogy holnap van az utolsó munkanapom. Erre kihúztam magam, és elénekeltam a Himnuszt. Kívülállók azt hihették, hogy hamis voltam, pedig csak polifon. Ezek meg csak ültek, föl nem álltak volna...”

Most már a kirúgott rádiósoknak alapítványuk is van! Ami nincs, az a szakma szolidaritása. Hol vannak az egykori kék szalagosok? Hol vannak a tájékoztatás pártatlanságát féltők?

Mert lenne miért aggódniuk.

Hogy milyen most a Kossuth és a Petőfi Rádió? Azt, tessék meghallgatni. Az egyikén úrrá lett „a szavak ereje”, a másik meg „nagyon zene”. Ami pedig a kilencedik évtizedében járó nemzeti intézményt illeti, valószínű, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulóján már a falai sem állnak majd. De mit számít az, amikor az egykori forradalmárok akkor már úgy sem tudnak eljönni, hogy koszorúzzanak. A közben felnövő korosztályok meg amúgy sem értik, hogy miért Sándor ez a Bródy, amikor János?

A jövő évtől a fiatal felnőttek zenei adója – talán éppen január 1-jétől, mert ezeknek a fiúknak stílusuk az van – elhagyja Petőfi Sándor nevét! Hiába ízlelgette szegény Petrovics újjá a költőhöz jobban illő vezetéknevet. Most kimondatott, hogy versírásra még csak-csak jó volt, de a korszerű rádiózásra bizony alkalmatlan. Aztán majd jönnek szépen sorra: Kossuth, Bartók, Kodály, Erkel, a Hunyadiak, Szent László király, Szent István, Árpád és természetesen sávval vagy anélkül az összes Árpád-háziak...

Ebben a folyamatban ki emlékszik majd arra, hogy volt egyszer egy Közszolgálati Rádió, amelynek Nemzeti Főadója, a Kossuth, összekötötte a Kárpát-medence magyarságát, és volt idő, amikor szép szóval vigasztalta az Éjszakai Európában kalandozó magyarokat.

De érdekel ez még valakit? Ha igen, akkor „viszonthallásra, Kedves Hallgatóim! ☒